

Leerlingen van Basisschool De Dorendal uit Doorwerth bij een demonstratie in het atelier.
Foto: Sylvia ten Bokkel

Wat doet een BEELDHOUWER?

LEERLINGEN AAN DE SLAG ALS KUNSTENAAR

Toen mijn vader, beeldhouwer Marius van Beek, in 2003 overleed, liet hij een stichting en een atelier na. Vanwege mijn werk als onderzoeksjournalist zou ik zijn archief ordenen. Ik begon aan een digitale catalogus van zijn werk. Vervolgens vroeg ik mij af wat ik kon doen met zijn atelier. Konden we dit tijdelijk openstellen?

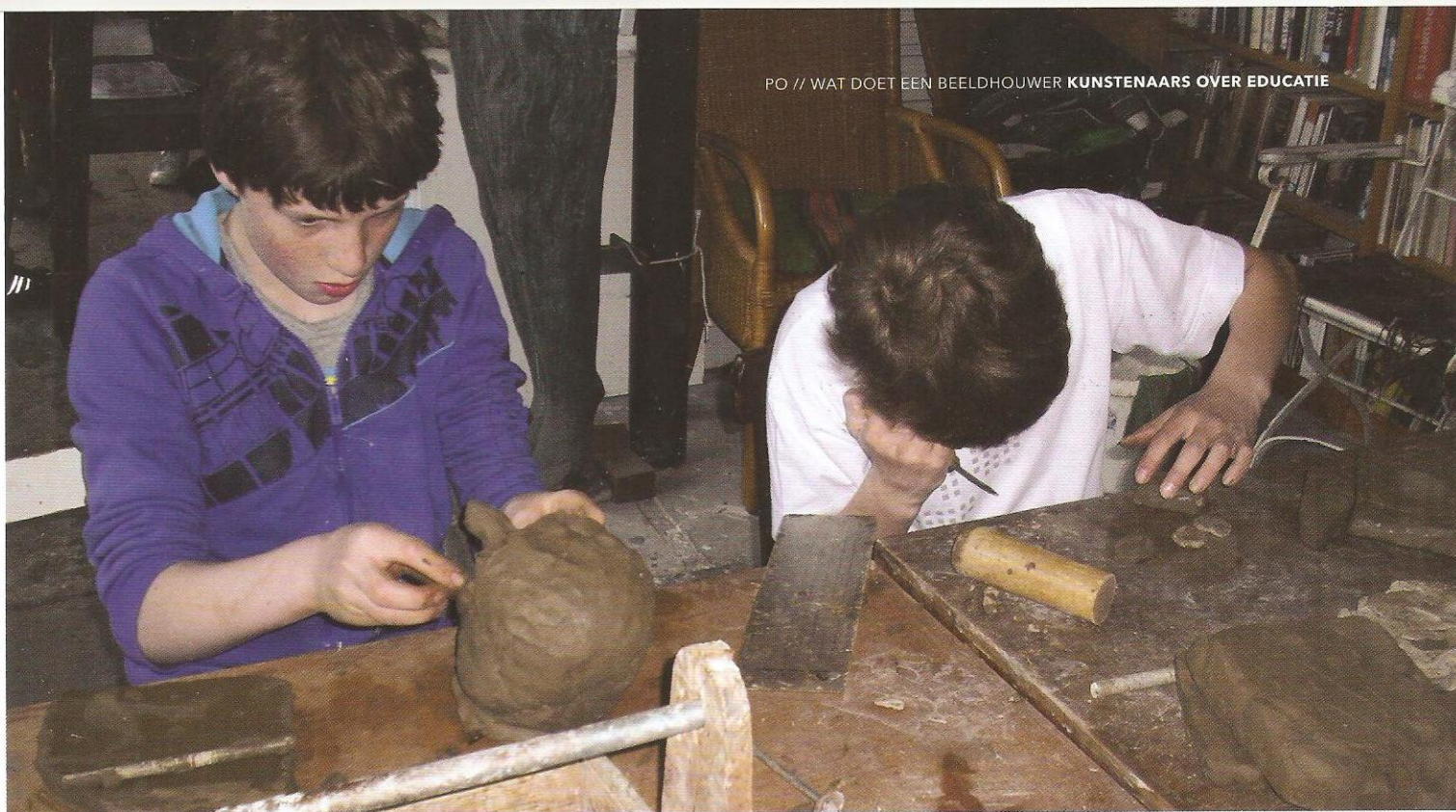
AUTEUR: SANDRA VAN BEEK

Ik bedacht een plan om scholen het atelier te laten bezoeken en werd daarbij geholpen door *EDU-ART*, specialisten in cultuur en onderwijs uit Arnhem, en de gemeente Renkum. Zo ontstond een programma en een pilot en sinds 2008 is het atelierbezoek ondergebracht in het *cultuurmenu* voor Renkumse basisscholen. Mijn zus, beeldhouwster Mila van Beek, kunstenaar Elma van Imhoff en ik zijn begeleiders. Jaarlijks ontvangen we gemiddeld zo'n 280 leerlingen van groep zeven en acht in het atelier. 't Venster, het culturele centrum voor Renkum en Wageningen, stelt het rooster samen. De gemeente subsidieert het vier uur durende programma dat uit zes activiteiten bestaat. De discipline is beeldende en audiovisuele vorming. Het onderwerp is een bezoek brengen aan de werkplaats van een beeldhouwer om een idee en inzicht te krijgen in wat deze doet, met welke materialen hij werkt, hoe en waar hij zijn inspiratie opdoet en hoe een beeld ontstaat. Thema's zijn: beelden binnen en buiten, kwetsbaarheid en duurzaamheid van materiaal; boetseren in was en klei, de tastzin en een beeldhouwer als vader met een korte film die op school vertoond wordt.

Theorie, praktijk en actieve deelname komen erin samen, hoe werkt dit? Zodra de kinderen het atelier binnenkomen

en nieuwsgierig rondkijken, vertel ik over Marius die hier van 1958 tot 2003 werkte en hier zijn beelden naliet. Ondertussen bereiden de andere begeleiders een demonstratie voor van het in was gieten in een mal van een kopje/portretje. De leerlingen kijken stil en aandachtig naar dit gietproces. Als de holle wassen kopje uit de mal tevoorschijn komt, reageren ze verrast. Het kopje gaat van hand tot hand: 'Oh, hij is nog warm'. Daarna wordt de groep gesplitst. Een groep gaat mee met een rondleiding langs de beelden in het dorp en de andere groep gaat een beeld maken in het atelier. Volgens opdracht hebben de leerlingen een steen meegenomen, variërend van een kiezel tot een baksteen. Ze vertellen vaak waar deze vandaan komt, van een bergbeek of uit de tuin. Als de begeleidster vraagt: 'Wat kan ik met deze steen doen?' dat ik geen ogen heb, kun je hem dan omschrijven zodat ik hem kan natekenen?' voelen ze de steen en leggen bijvoorbeeld uit: 'Deze heeft witte strepen, is lichtgrijs en past in je hand,' of 'Het is een tuinsteen, bobbelig met gaten, hard, koud, scherp stukjes, veel groen, grijsachtig.'

Twee groepjes werken daarna aan tafels met de steen, zwarte was en rivier- en chamotte klei. Ze krijgen een reep zwarte was die ze in de handen kneden en in warm water dompelen tot de was kneedbaar is. Was heeft het voordeel dat het lang goed

Leerlingen van OBS Dr. Albert Schweitzer uit Renkum werken met klei in het atelier.
Foto: Moniek den Hartogh

blijft. Klei is al zacht, als deze uit het pak komt en droogt snel. Zodra ze een balletje hebben gekneet, vraagt de begeleidster of ze dit willen wisselen met een ander en ze amuseren zich hiermee: 'Wat voelt de jouwe zacht!'

WAT MAKEN? INSPIRATIE EN METHODE

Sommigen weten wat ze willen maken. Soms is dit geïnspireerd op een computerspel. Vaak komen dieren tevoorschijn, een konijn, olifant of muis. Letterlijk zei een leerling: 'Ik begin gewoon, ik ga fantasie maken.' Soms durven kinderen niet ('Ik kan het niet') en komen op een idee als de begeleiders ze op beeldjes in het atelier wijzen of op een afbeelding uit een kunstboek. De onzekerheid van 'Wat moeten we nu doen?' doet er niet meer toe als ze gaan kneden en zo ontstaan ideeën vanzelf, als reactie op hoe het materiaal zich voegt: 'Ik heb alleen mijn handen gebruikt, geen gereedschap.' Zo ontstaat verrassend genoeg van alles, zoals een zeemeermin op steen: 'Net als in Denemarken.' Soms iets abstracts dat op een oor lijkt, waarop de maker reageert: 'Het is gewoon wat mensen erin zien.' Lastiger wordt het als het niet lukt. Een plak klei op tafel uitrollen tot een pannenkoek plakt of erger: het beeld valt uit elkaar. Dit leidt tot een drama en het inzicht dat meer klei het beeld versterkt. Creativiteit of inspiratie ontstaat als er ruimte is voor fantasie en er vertrouwen is. Mooi of lelijk speelt geen rol en er wordt niet naar een kant en klaar werkstuk gestreefd. We mengen ons niet in 'verbeteren', maar sturen bij door suggesties te geven of vragen te stellen. Enige theoretische achtergrond ontleenden we uit het boek en de video 't Tijdloze uur' van kunstenaar Michiel Dhont.

NAAR BEELDEN KIJKEN

Veel leerlingen kennen het beeld voor het gemeentehuis van Renkum, maar keken er niet zo bewust naar. Terwijl ze er omheen lopen en het betasten, vertellen ze wat ze zien: 'Een man, nee, 't zijn twee vrouwen, lesbo's, ze vliegen, zwemmen, hebben haar en vleugels.' Ik vertel dat van *De Muzen* twee beelden bestaan en dat Marius het eerste in opdracht maakte voor het Conservatorium in Zwolle (1979). Hij vroeg zich af hoe hij muziek zou verbeelden en liet zich inspireren door muziek van Bach, door de muze. Als ze niet weten wat een conservatorium is, vraag

ik of ze een instrument bespelen en daar gaan we dan op door. Het beeld is gegoten in brons. Dit brons gieten is vergelijkbaar met het proces van was gieten. Zo'n groot beeld wordt gegoten in stukken die aan elkaar worden gelast. De kinderen ontdekken waar de lassen nog zichtbaar zijn. Als ik vertel dat Marius graag zag dat een beeld werd aangeraakt, gevoeld, hij geen bezwaar had tegen er aan leunen of zelfs hangen en daarna vraag wat hij niet goed vond, roepen de kinderen meteen: 'Geen graffiti of kauwgom op het beeld, niet iets er tegenaan gooien!'

Marius' beeld van *De Vredesengel* (2002) verderop in het dorp werkt op het voorstellingsvermogen. 'Hij staat op één been, heeft één vleugel, van alles één!' is meestal het eerste en dan: 'Hij is een slachtoffer!' Soms zijn de reacties verbluffend. Bij de uitleg over dat het beeld te maken heeft met oorlog en de historie, de Duitse bezetting en de Slag om Arnhem zijn de kinderen meestal belangstellend. Nog meer interesse tonen ze voor de manier waarop het op een paar tenen staat. Hoe kan dit? Ze reageren snel: 'Hij houdt zichzelf in evenwicht;' 'Hij heeft een voetstuk,' tot één de oplossing weet hoe het beeld verankerd staat. Ze weten vaak dat brons kostbaar is en het daarom goed vast moet staan tot het besef doordringt dat het ook windkrachtbestendig moet zijn.

De creaties die gemaakt zijn in het atelier, worden ter plekke tentoongesteld en in het laatste kwartier volgt een nabespreking. De kinderen vinden dit leuk, zijn trots, kunnen niet wachten met vertellen. Het is te merken wanneer scholen meer of minder tijd en aandacht aan creatieve vakken besteden. Leerlingen van de ene school gaan vrij met materialen om, leerlingen van andere scholen zijn juist schuchter of zijn onzeker over het resultaat. Vergelijkend is de ene groep nieuwsgieriger, de andere onverschilliger, wilder of rustiger, de ene wat meer en de andere minder gewend aan creatieve uitingen. Na het bezoek hebben zij, evenals hun leerkrachten, iets ontdekt over creaties, materiaal en beeldhouwkunst. Ik had niet kunnen vermoeden dat het atelierbezoek zo zou aanslaan.

Op www.mariusvanbeek.nl is alles te vinden over de beeldhouwer en over dit educatieproject. ❖